

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Дидактична гра як засіб стимулювання пізнавальної активності учнів з
особливими освітніми потребами 7–8 річного віку

Виконала студентка групи СОМ-2 (2)
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Яшина Зоя Валеріївна
Керівник: Борисов В. В.
Рецензент: Сігова А. Г.
Нормоконтроль: ___Ю. С. Дерев'янку

Запоріжжя
2020 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 113 с., 1 табл., 11 рис., 43 джерела, 7 додатків.

Об'єкт дослідження: процес розвитку пізнавальної активності учнів з особливими освітніми потребами 7–8 річного віку.

Мета роботи: теоретично обґрунтувати і експериментально перевірити ефективність обґрунтованих педагогічних умов, використання дидактичної гри, як засобу стимулювання пізнавальної активності учнів з особливими освітніми потребами 7–8 річного віку.

Методи дослідження:

1. теоретичні – аналіз і синтез наукової, навчально-методичної літератури для порівняння, зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему, а також визначення понятійно-категоріального апарату;

2. емпіричні – спостереження, бесіда, вивчення результатів навчальної діяльності молодших школярів, для виявлення рівня самореалізації за визначеними критеріями і показниками;

3. педагогічний експеримент для перевірки гіпотези.

ПІЗНАВАЛЬНА АКТИВНІСТЬ, ОСОБЛИВІ ОСВІТНІ ПОТРЕБИ,
ДИДАКТИЧНА ГРА

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток вітчизняної освіти на сучасному етапі визначається цілями її модернізації, яка спрямована на гуманізацію та забезпечення сучасної якості освіти, що відповідає важливим потребам суспільства і держави. Прийняття низки нормативних документів націлює освітню організацію не тільки на засвоєння чіткого обсягу знань, а й формування у дітей молодшого шкільного віку універсальних навчальних дій в особистісних, комунікативних, пізнавальних та регулятивних областях, які здійснюють розвиток творчих можливостей дитини, і формування здатності учнів до самоосвіти.

Принцип активності молодших школярів залишається одним з найважливіших в педагогіці. На підставі аналізу сучасної освітньої практики виявлено, що у багатьох школярів відзначається байдужість до знань, низький рівень розвитку пізнавальних інтересів та небажання вчитися. Головним завданням вчителя в цих умовах є в пошук більш ефективних форм, способів, моделей та умов навчання, націлених на активізацію пізнавальної діяльності молодших школярів в процесі навчання.

Важливе місце в активізації навчально – пізнавальної діяльності відводиться актуалізації у молодших школярів інтересу до навчання, що обґрунтовано в працях таких педагогів і психологів, як: Ж. Руссо, К. Ушинський, Я. Коменський та ін., які вважали, що саме інтерес є основним внутрішнім механізмом навчання.

До вступу дитини в школу провідним її видом діяльності була гра. З початком навчання в молодшій школі починається новий важливий етап в її житті, виникає нова соціальна позиція особистості – учень. До дитини пред'являються нові вимоги, у неї з'являються нові обов'язки, складаються нові відносини з дорослими і однолітками. Дослідження навчальної діяльності показали, що молодші школярі є неготовими до прийняття

навчального завдання в формі навчального завдання. Отже важливим і необхідним засобом у навчанні є дидактична гра [1].

Проблеми активації пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку набувають все більшої актуальності на сьогоднішній день. Ще К. Ушинський у своїх працях підкреслив: «привчити учня потрібно знаходити цікаве в тому, що його оточує навколо».

Цій темі присвячено багато досліджень з педагогіки та психології. І це зрозуміло, бо навчання є провідним видом діяльності молодших школярів. Різні підходи до організації навчальної діяльності з застосуванням дидактичних ігор досліджували: Д. Ельконін, О. Писарчук, Г. Щукіна, Л. Романенко та ін. Загальновідомо, що ефективне навчання залежить від рівня активності учнів.

Пізнавальні інтереси дітей молодшого шкільного віку формуються під впливом різних факторів, в першу чергу з врахуванням вікових і індивідуальних особливостей учнів, а також характеристик головного виду діяльності. Питаннями вивчення навчальної діяльності дітей молодшого шкільного віку займалися такі вчені: С. Рубінштейн, Л. Мар'яненко, С. Ілляш, Д. Ельконін, А. Маркова. Особливості і структуру пізнавальної діяльності вивчали: Н. Макаренко, В. Мухіна та ін.

Великий внесок у вирішення питань активізації навчально-пізнавальної діяльності внесли О. Гевко, Г. Щукіна, Н. Граматик, А. Карнаухова та ін.

Однак аналіз практичної діяльності вчителів показує, що рівень розвитку логічного мислення та творчих здібностей дітей, становить недостатньо високу основу пізнавальної активності. Традиційна організація навчально-виховного процесу в молодшій школі не завжди допомагає формуванню у дітей молодшого шкільного віку початково-пізнавальної мотивації навчання.

Репродуктивний спосіб подачі навчального матеріалу не сприяє розвитку творчого та логічного мислення, уяви, не викликає інтерес до навчального предмету. Звертаючи увагу на дані обставини необхідно шукати

засоби, що підвищують активність дітей молодшого шкільного віку у навчальному процесі. Одним з важливих ефективних засобів такої діяльності є дидактичні ігри. На необхідність застосування дидактичних ігор у навчальному процесі початкової школи вказували ряд вчених: В. Блажко, О. Савченко та ін. У даних роботах багато цінного та корисного, проте наукові знання потребують оновленої, структурованої, дидактичної обробці.

Тому виникає проблема дослідження: хіба можливо за допомогою дидактичних ігор активізувати навчально-пізнавальну діяльність дітей молодшого шкільного віку на уроках?

Педагогічна значущість проблеми активізації навчально – пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку, її недостатній дидактичний рівень опрацювання визначили вибір теми: «Дидактична гра, як засіб стимулювання пізнавальної активності учнів з особливими освітніми потребами 7–8 річного віку».

Об'єкт дослідження: процес розвитку пізнавальної активності учнів з особливими освітніми потребами 7–8 річного віку.

Предмет дослідження: педагогічні передумови дидактичних ігор, як засобу стимулювання пізнавальної активності учнів з особливими освітніми потребами 7–8 річного віку.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати і експериментально перевірити ефективність обґрунтованих педагогічних умов, використання дидактичної гри, як засобу стимулювання пізнавальної активності учнів з особливими освітніми потребами 7–8 річного віку.

Завдання дослідження:

1. Розкрити на підставі аналізу філософської психологічно-педагогічної літератури сутність провідних дифініцій дослідження, та виявити особливості формування пізнавальної активності учнів 7–8 річного віку.

2. Обґрунтувати систему критеріїв і показники, сформулювати пізнавальну активність.

3. Забезпечити науково-методичну реалізацію педагогічних умов, використання дидактичної гри, як засобу стимулювання пізнавальної активності учнів з особливими освітніми потребами 7–8 річного віку.

Гіпотеза: застосування дидактичних ігор стимулює пізнавальну активність молодших школярів 7–8 річного віку, якщо в навчально-виховному процесі забезпечити:

- а) диференціацію під час організації навчально-ігрової діяльності;
- б) взаємодію вчителя й учнів на принципах співробітництва;
- в) використання ігор під час уроку;
- г) емоційна насиченість навчально - ігрової діяльності.

Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять:

1. ідеї гуманістичної філософії про людину, як найвищу цінність суспільства;
2. закони та категорії наукового пізнання;
3. діалектична теорія про взаємозумовленість, взаємозв'язок та цілісність явищ у природі;
4. основні положення та принципи системного підходу до комплексного аналізу педагогічних процесів і явищ, особистісно орієнтованого й діяльнісного підходів, відповідно до яких педагогічні феномени розглядаються в контексті розвитку особистості і діяльності;
5. наукові положення активності особистості, яка має великі можливості для саморозвитку в процесі взаємодії з навколишнім світом;
6. ідею інтелектуального розвитку дітей молодшого шкільного віку, та концепцію провідної ролі в процесі навчальної діяльності досліджували: Н. Бібік, М. Вашуленко, Ш. Амонашвілі, Л. Виготський, Л. Занков, В. Давидов, Г. Костюк, О. Савченко; розвиток пізнавальної активності у процесі навчання вивчали: В. Буряк, С. Беляєв, Л. Аристова, В. Лозова, М. Махмутов, І. Лернер, П. Підкасистий, І. Харламов, О. Савченко, Г. Щукіна Т. Шамова, та інші;

7. сутність діалектичного методу аналізу педагогічних явищ досліджували: Б. Ананьєв, Л. Виготський та інші; основні психологічні положення про гру досліджували: С. Рубінштейн, Л. Виготський, Д. Ельконін; сучасні педагоги, які вивчали проблему застосування дидактичної гри в процесі активізації пізнавальної діяльності молодших школярів: Т. Ладивір, М. Лісіна, М. Гончаров, В. Семенов, Н. Філатова, В. Сушко, та інші.

Методи дослідження:

1. теоретичні – аналіз і синтез наукової, навчально-методичної літератури для порівняння, зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему, а також визначення понятійно-категоріального апарату;

2. емпіричні – спостереження, бесіда, вивчення результатів навчальної діяльності молодших школярів, для виявлення рівня самореалізації за визначеними критеріями і показниками;

3. педагогічний експеримент для перевірки гіпотези.

Експериментальною базою дослідження була Запорізька спеціальна школа-інтернат № 1, де я працюю вихователем. На момент дослідження я працювала вчителем початкових класів, у зв'язку з тим, що вчитель цього класу протягом трьох тижнів перебувала на сесії. Дидактичні ігри були проведені в 2–Б та 3–Б класі, де навчаються діти з особливими освітніми потребами.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів та висновків. Бібліографія включає 43 найменування. У роботі подано 11 малюнків, та 1 таблиця, 7 додатків. Обсяг роботи 113 сторінок друкованого тексту (20 авторських аркушів).

ВИСНОВКИ

Під час проведення дослідження ми теоретично обґрунтували і експериментально перевірили ефективність педагогічних умов, використовували дидактичну гру, як засіб стимулювання пізнавальної активності учнів з особливими освітніми потребами 7–8 річного віку.

Розкрили на підставі аналізу філософської психологічно-педагогічної літератури сутність провідних дифініцій дослідження, та з'ясували особливості формування пізнавальної активності учнів 7–8 річного віку. Обґрунтували систему критеріїв та показники, які допомагають сформулювати пізнавальну активність учнів молодшого шкільного віку. Забезпечили науково-методичну реалізацію педагогічних умов, застосування дидактичної гри, як засобу стимулювання пізнавальної активності учнів з особливими освітніми потребами 7–8 річного віку.

В ході дослідження було з'ясовано, що дидактичні ігри не витісняють традиційні методи навчання, а також не замінюють їх, а формуються над ними, частково використовуючи їхній потенціал. Дидактична гра вступає до цілісного педагогічного процесу, та взаємопов'язана з іншими формами виховання та навчання. Узагальнюючи, варто сказати, що важливим показником ефективного використання ігрової форми навчання є розвиток творчої особистості, яка вміє логічно мислити, та підвищення рівня знань учнів.

Під час проведення дослідження ми дізналися, що дидактична гра спрямована на формування у дітей потреби у знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, удосконалення пізнавальних навичок та умінь. Ігрові прийоми, та дидактичні ігри підвищують ефективність сприймання дітьми навчального матеріалу, урізноманітнюють навчальну діяльність, і вносять у неї елемент зацікавленості.

Дидактична гра входить до цілісного педагогічного процесу і пов'язана з іншими формами виховання та навчання. Узагальнюючи, можна сказати, що головний показник ефективного використання ігрової форми навчання є підвищення рівня знань учнів, та розвиток творчої особистості, яка вміє логічно мислити.

Під час проведення імперичного дослідження ми підтвердили гіпотезу, та довели, що застосування дидактичних ігор стимулює пізнавальну активність молодших школярів 7–8 річного віку, якщо в навчально-виховному процесі здійснити диференціацію під час проведення навчально-ігрової діяльності, налагодити взаємодію вчителя і учнів на принципах співробітництва, використовувати дидактичні ігри під час проведення уроку, та з'ясували, що використання дидактичних ігор сприяє емоційній насиченості навчально-ігрової діяльності.